

SUOMUSSALMI

SUOMUSSALMEN KUNNAN TALOUSARVION 2025 LAADINTAOHJE

Kunnanhallitus 10.9.2024 § XXX

YLEINEN TALOUDELLINEN KEHITYS

Maailmantalous kasvaa ennustejaksolla 2024-2026 melko nopeasti inflaation hidastuessa ja reaalityulojen kasvaessa. Yhdysvaltojen talouden vahva veto jatkuu, ja euroalueenkin odotetaan elyvän kasvuun kuluvan vuoden aikana. Kiinan verrattain nopea talouskasvu jatkuu haasteista huolimatta. Riskit talouden näkymiin painottuvat alasuuntaan ja liittyvät lähinnä geopolittiseen kehitykseen. Maailmantalous kasvaa 3,1 prosenttia vuosina 2024 ja 2025.

Maailman tavarakauppa elpyy vuoden 2023 syvästä supistumisesta kasvuun vuonna 2024 pitkälti Yhdysvaltojen ja nousevien talouksien vetämänä. Euroalueen osuus elpymisessä on vielä vuonna 2024 vaatimaton. Punaisen meren tilanne haittaa yhä meriliikennettä ja aiheuttaa ylimääräisiä rahtikustannuksia. Maailmakauppa kasvaa kaksi prosenttia vuonna 2024 ja kasvu kiihtyy 4,2 prosenttiin vuonna 2025. Pidemmän aikavälin näkymiä varjostaa geotaloudellinen jakautuminen blokkeihin.

Suomen talous kasvoi hieman vuoden 2024 ensimmäisellä neljänneksellä supistuttuaan prosentin viime vuonna. Suhdannekäänne on vielä epävarma. Toteutunut vaimea kasvu oli kuitenkin hyvä tulos tilanteessa, jossa lakot vähensivät vientiä, tuotantoa ja palkkasummaa alkuvuonna. Loppuvuotta kohden talouden toipumisen odotetaan vahvistuvan. Yksityisen kulutuksen kasvu vahvistuu, kun inflaation hidastuminen, korkojen lasku ja tulojen kasvu parantavat kotitalouksien ostovoimaa. Investoinnit kasvavat, kun rakentaminen toipuu jyrkästä laskusta ja energiasiirtymään sekä turvallisuuteen liittyvät investoinnit lisääntyvät. Vaikka talouden odotetaan kääntyvän kasvuun kuluvan vuoden aikana, vuositasolla BKT:n ei odoteta kasvavan viime vuodesta. Hallituksen julkisen talouden sopeutustoimet nostavat hintoja, vähentävät kotimaista kysyntää ja hidastavat talouskasvua sekä vuonna 2025 että 2026. Vuonna 2025 kasvu on 1,6 prosenttia ja vuonna 2026 1,5 prosenttia.

Yksityinen kulutus on kasvanut, vaikka hintojen ja korkojen nousu ovat heikentäneet kotitalouksien ostovoimaa ja kuluttajan luottamus talouteen on ollut heikko. Vuonna 2025 yksityisen kulutuksen kasvu nopeutuu, kun korot laskevat, työllisyystilanne paranee ja kuluttajan luottamus kohentuu.

	2022	2023	2024**	2025**	2026**
BKT markkinahintaan, määrän muutos, %	1,3	-1,0	0,0	1,6	1,5
BKT, arvo, mrd. euroa	268	278	282	293	304
Kuluttajahintaindeksi, muutos, %	7,1	6,2	1,8	1,6	1,5
Ansiotasoindeksi, muutos, %	2,4	4,2	2,9	3,4	3,1
Työlliset, muutos, %	2,5	0,3	-0,7	0,8	1,0
Työttömyysaste, %	6,8	7,2	7,9	7,6	6,9
Työllisyysaste (20-64-vuotiaat), %	78,1	77,9	77,1	77,6	78,6
Valtionvelka, suhteessa BKT:hen, %	52,9	56,2	60	61,6	62,2
Lyhyet korot (euribor 3 kk), %	0,3	3,4	3,7	3,0	2,5
Pitkät korot (valtion obligaatiot, 10 v.), %	1,7	3,0	2,9	2,9	2,8

Lähde: Taloudellinen katsaus, kesä 2024, talousnäkymät. Valtiovarainministeriön julkaisuja 2024:38

KUNTATALOUS

Kuntatalouden toiminnan ja investointien rahavirran arvioidaan kääntyvän 1,1 mrd. euroa negatiiviseksi vuonna 2024 menojen jatkaessa kasvuaan ja verorahoituksen supistuessa jyrkästi. Kuntahallinnon suurimman kuluerän muodostavat henkilöstökustannukset, joita sopimuskorotukset nostavat noin 3 prosenttia vuonna 2024. Samanaikaisesti henkilöstökustannusten kasvua hillitsee kuitenkin työttömyysvakuutusmaksun alentaminen, joka vaikuttaa myös verotuloihin positiivisesti. Kuntien verotuloja kasvattaa niin ikään keskimääräisen kunnallisveroprosentin nousu 0,07 prosenttiyksiköllä 7,51 prosenttiin sekä hallituksen päätös nostaa maapohjien kiinteistöverotuksen alarajaa. Kuntien verotulojen arvioidaan kuitenkin laskevan vuoteen 2023 verrattuna yli 5 prosentilla, sillä kunnallis- ja yhteisöverotuloista poistuu sote-uudistukseen liittyvä noin 1,3 mrd. suuruisen verohäntä. Kuntien saamat valtionosuudet laskevat muun muassa sote-siirtoon liittyvän tarkistuksen sekä hallitusohjelman mukaisen indeksisäästön vuoksi.

Kuntatalouden toimintamenoja kasvattaa vuosina 2025–2028 etenkin hintojen nousu. Koulutuksen palvelutarve pysyy painelaskelmassa kehysvuosina laskevana syntyvyyden laskun ja ikäluokkien pienentymisen vuoksi, mikä pitää toimintamenojen volyymikasvun negatiivisena. Poikkeuksen toimintamenojen las-

kevaan volyymikehitykseen muodostaa ainoastaan vuosi 2025, jolloin kunnille siirtyy vastuu työ- ja elinkeinopalveluiden järjestämisestä ja samalla kuntien rahoitusvastuuta työttömyysetuuksista laajennetaan. Koulutuksen palvelutarpeen lasku ja pienenevä rahoitus haastavat kuntia, joissa lapsi- ja nuorisoiäluokat pienenevät, toiminnan sekä palveluverkon sopeuttamiseen. Kehitysarviossa palvelutarpeen laskua on hieman loivennettu, sillä monissa kunnissa mahdollisuudet kouluverkon sopeuttamiseen ovat rajalliset.

Kuntien kustannuskehitystä kuvaava peruspalvelujen hintaindeksin muutos on keskimäärin 3,1 prosenttia vuodessa vuosina 2025–2028. Kuntatalouden suurimman kuluerän muodostavat henkilöstökustannukset ja siksi kunta-alan palkkaratkaisuilla on suuri merkitys kuntatalouden kustannuskehitykseen. Kunta-alan ansiokehityksen oletetaan ennusteessa olevan talouden yleistä ansiokehitystä hieman nopeampaa vuosina 2025–2027 kunta-alalle sovitun palkkausjärjestelmien kehittämisohjelman vuoksi. Työikäisen väestön määrän väheneminen ja työvoiman saatavuusongelmat koskettavat myös kunta-alaa, jossa eläköityminen on voimakasta. Osaaajapulaa on muun muassa sivistystoimessa sekä teknisessä toimessa. Työvoiman saatavuuden heikkous ja tiukat kelpoisuusehdot vaikeuttavat palvelujen järjestämistä ja hankkeiden toteuttamista, mutta voivat myös johtaa tilanteeseen, jossa palvelujen tuottaminen kohtuullisin kustannuksin on entistä vaikeampaa.

Vuonna 2025 työ- ja elinkeinopalvelut siirretään kuntien ja kuntien muodostamien yhteistoiminta-alueiden vastuulle. Muutos kasvattaa kuntatalouden toimintamenoja reilulla 800 milj. eurolla vuonna 2025. Uudistuksen myötä kuntien henkilöstömäärä kasvaa noin neljällä tuhannella henkilötyövuodella, mikä näkyy vuonna 2025 etenkin henkilöstömenojen voimakkaana kasvuna. Uudistus laajentaa kuntien rahoitusvastuuta työttömyysetuuksien rahoituksesta, mikä puolestaan heijastuu vuonna 2025 avustusmenojen tason muutokseen. Työllisyyskehityksellä on uudistuksen seurauksena entistä suurempi vaikutus kuntatalouteen. Uusiin avustusmenoihin vaikuttaa etenkin työttömyyden kehitys, jonka on ennustettu asettuvan noin 6,6 prosenttiin vuosina 2025–2028, sekä muutokset työttömyysetuuksien tasoa määrittävässä kansaneläkeindeksissä. Hallitus on päättänyt muun muassa sosiaalietuuksiin, kuten työmarkkinatukeen, lastenhoidon tukiin ja peruspäivärahaan, liittyvästä indeksijäädityksestä vuosille 2024–2027.

Toimintatulot kasvavat keskimäärin prosentin vuodessa vuosina 2025–2028. Verotulot säilyvät kuntahallinnon merkittävimpänä tulolähteenä, mutta vaikka verotulojen kasvu pysyy vuosina 2025–2028 noin 4,2 prosentissa eli pitkän aikavälin keskiarvon yläpuolella, merkitsee se kunnille huomattavasti pienempiä lisätuloja kuin aiemmin. Toisaalta nopeasti kasvaneet sote-menot ovat siirtyneet pois rasittamasta kuntataloutta.

Verotulot

Kuntien verotulot koostuvat kunnallis-, kiinteistö-, kaivosmineraali- ja yhteisöverosta. Kunnallisveron osuuden verotuloista arvioidaan sote-verouudistuksen jälkeen olevan keskimäärin noin 71 prosenttia, yhteisöveron noin 12 prosenttia ja kiinteistöveron noin 17 prosenttia.

Kuntien verotulojen arvioidaan olevan vuonna 2024 yhteensä noin 13,8 mrd. euroa. Edelliseen vuoteen verrattuna verotulot alenevat reilulla 5 prosentilla. Vuonna 2025 verotulojen ennustetaan kasvavan 5 prosenttia.

Maksettujen palkkojen osuus kunnallisveron veropohjasta on keskimäärin noin 68 prosenttia, eläkkeiden noin 24 prosenttia ja muiden tulojen, kuten esimerkiksi päivärahatulojen ja yritystulojen, osuus on noin 8 prosenttia. Tulorakenteessa on kuitenkin suuret erot kuntien välillä. Väestörakenteen ja työllisyyden kehitys vaikuttavat yksittäisten kuntien veropohjaan ja siten tulojen muodostumiseen.

Ennuste kuntien verotuloista vuosina 2023–2028, milj. euroa.

	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Kunnallisvero	10 326	9 698	10 311	10 786	11 195	11 649
Yhteisövero	2 067	1 712	1 729	1 809	1 926	1 999
Kiinteistövero	2 189	2 379	2 414	2 472	2 538	2 604
Kaivosvero			19	19	25	31
Yhteensä	14 582	13 789	14 473	15 086	15 684	16 283
Keskimääräinen kunnallisvero%	7,37	7,46	7,46	7,46	7,46	7,46
Kuntien osuus yhteisöveron tuotosta	23,91	23,69	23,65	22,91	23,05	23,26

Kuntien valtionavut

Kuntien valtionapuihin osoitetaan noin 5,5 mrd. euroa vuonna 2025. Laskennalliset valtionosuudet ovat noin 4,5 mrd. euroa, kuntien veromenetysten korvaukset 0,5 mrd. euroa ja muut valtionavut 0,5 mrd. euroa.

Rahoituksen tasoa nostaa vuonna 2025 voimaan tuleva TE-palvelu-uudistus, johon liittyen kuntien peruspalvelujen valtionosuuteen siirretään yhteensä 874 milj. euroa määrärahoja työ- ja elinkeinoministeriön sekä sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön pääluokista. Valtionosuudet puolestaan alenevat marraskuussa 2023 vuoden 2022 valmistuneen verotuksen tietojen perusteella tehdyn sote-siirtolaskelman päivityksen seurauksena. Sen myötä peruspalvelujen valtionosuuteen kohdistuu vähennys sekä pysyvästi että määräaikaisesti vuosina 2025–2027. Laskennallisia valtionosuuksia alentaa myös lapsi- ja nuorisoihminen pieneneminen. Kevään 2024 julkisen talouden suunnitelman päätökset lisäävät nettomääräisesti valtionosuuksia. Verotulomenetysten korvaukset sen sijaan vähenevät, kun valtion toimenpiteet lisäävät kuntien verotuloja.

Lähde: Kuntatalousohjelma vuosille 2025–2028: Kevät 2024, Valtiovarainministeriön julkaisuja 2024:33

SUOMUSSALMEN KUNTASTRATEGIA 2022-2025

Suomussalmen visio

Suomussalmi on muuttovoittopaikkakunta, joka houkuttelee jatkuvasti uusia asukkaita kiinnostavilla asumismahdollisuuksillaan, luonnonläheisillä aktiviteeteillaan sekä monipuolisilla palveluillaan ja työmahdollisuuksillaan.

Suomussalmi on kasvava matkailukohde, joka tunnetaan aktiivisen luontoliikkujan Hossasta, Raatteentien historiasta sekä vivahteikkaasta kulttuurista.

Arjen helppous, monipuoliset harrastusmahdollisuudet ja asumisen viihtyisyys takaavat kiinnostavan kohteen uutta kotia etsivälle.

Menestyvät yritykset työllistävät monipuolisiin tehtäviin biotaloudesta teknologiateollisuuteen.

Strategia

1. Uudistuminen

- Uskallamme unelmoida, uudistua ja investoida rakentaen pohjaa tulevaisuudelle
- Olemme vastuullinen työnantaja ja pidämme huolta hyvinvoivasta henkilöstöstä
- Teemme päätöksiä suunnitelmallisesti ja huolehditaan taloudesta kestävästi
- Tarkastelemme omia toimintatapojamme rohkeasti ja hyödynnämme digitalisaatiota koko kuntakonsernissa

2. Identiteetti

- Omaleimainen kulttuuri, "luova hulluus" sekä ylpeys omasta kotiseudusta osana tekemistämme ja viestintäämme
- Vahva ja terve itsetunto: arvostamme omaa osaamistamme ja vahvuuksiamme
- Lisäämme tunnettuutta nostamalla esiin Suomussalmen arvokkaita mahdollisuuksia
- Tuemme uusien tulijoiden osallisuutta ja sitoutumista yhteisössä

3. Elinvoimaisuus

- Panostamme yritystoiminnan, opiskelumahdollisuuksien ja innovatiivisten ratkaisujen kehittämiseen
- Tarjoamme monipuoliset palvelut sekä viihtyisän ja turvallisen elinympäristön luonnon helmassa, harrastusmahdollisuuksien ympäröimänä – sujuvaa arkea ipanasta ikäihmiseen
- Huomioimme ympäristöasiat päätöksenteossa ja hyödynnetään luontoa kestävästi siitä samalla huolehtien

4. Yhteisöllisyys

- Kuuntelemme ja kunnioitamme toisiamme luoden turvallisen ja suvaitsevan elinympäristön – kaikki yhdessä
- Tuemme aktiivisten yhdistysten toimintaa
- Päivitämme kuntakuvaa yhdessä kuntalaisten kanssa digitalisaatiota hyödyntäen

5. Hyvinvointi

- Edistämme kuntalaisten hyvinvointia ja terveyttä
- Ympäröivä luontomme ja sen rytmissä eläminen tarjoavat mahdollisuuden rauhoittumiseen, kiireestä irrottautumiseen ja hyvinvointiin keskittymiseen

TALOUSSUUNNITELMAN RAKENNE JA SISÄLTÖ

Kuntalain 110 §:n mukaan valtuuston on vuoden loppuun mennessä hyväksyttävä kunnalle seuraavaksi kalenterivuodeksi talousarvio ottaen huomioon kuntakonsernin talouden vastuut ja velvoitteet. Talousarvion hyväksymisen yhteydessä valtuuston on hyväksyttävä myös taloussuunnitelma kolmeksi tai useammaksi vuodeksi (suunnitelmakausi). Talousarviovuosi on taloussuunnitelman ensimmäinen vuosi.

Talousarvio ja -suunnitelma on laadittava siten, että ne toteuttavat kuntastrategiaa ja edellytykset kunnan tehtävien hoitamiseen turvataan. Talousarviossa ja -suunnitelmassa hyväksytään kunnan ja kuntakonsernin toiminnan ja talouden tavoitteet.

Taloussuunnitelman on oltava tasapainossa tai ylijäämäinen. Kunnan taseeseen kertynyt alijäämä tulee kattaa enintään neljän vuoden kuluessa tilipäätöksen vahvistamista seuraavan vuoden alusta lukien. Kunnan tulee taloussuunnitelmassa päättää yksilöidyistä toimenpiteistä, joilla alijäämä mainittuna ajanjaksona katetaan.

Talousarvioon otetaan tehtävien ja toiminnan tavoitteiden edellyttämät määrärahat ja tuloarviot sekä siinä osoitetaan, miten rahoitustarve katetaan. Talousarviossa ja -suunnitelmassa on käyttötalous- ja tuloslaskelmaosa sekä investointi- ja rahoitusosa. Kunnan toiminnassa ja taloudenhoidossa on noudatettava talousarvioita.

Vesilaitoksen osalta on esitettävä myös talousarviossa laskennallisesti eriytetyt tuloslaskelma ja taselaskelmat.

Taloussuunnitelmaa laadittaessa on otettava huomioon kunnanvaltuuston hyväksymät strategiset linjaukset ja toimialojen on sopeutettava toimintansa näiden linjausten mukaisiksi.

Laadintaohje löytyy Y-asemalta yhteiset/yleiset/TAS/TAS2025.

Taloussuunnitelmat tulee palauttaa yhteenvetoa ja kunnanhallituksen käsittelyä varten viimeistään pe 11.10.2024. Tytäryhtiöiden osalta palautusajankohta on pe 18.10.2024.

Käyttötalousosan tavoitteiden asettaminen

Valtuusto hyväksyy talousarvion vahvistetun toimialajaon mukaisesti. Taloussuunnitelma laaditaan mahdollisimman yhtenäisesti läpi koko organisaation.

Käyttötalousosa koostuu:

1. määräraha- eli talousosasta
2. toiminnallisista tavoitteista (sanalliset tavoitteet, toimenpiteet, mittarit ja tavoitetaso)

1. Talousosa

Jokainen toimielin esittää kustannuspaikoittain määrärahat ja tuloarviot meno- ja tulolajikohtaisesti jaoteltuina. Sitovuustaso määritellään talousarvion hyväksymisen yhteydessä. Määrärahat ja tuloarviot tehdään myös vuosille 2026 ja 2027. Suunnitteluvuosien määrärahoissa ei huomioida inflaation vaikutusta.

2. Toiminnalliset tavoitteet

Talousarviossa ja -suunnitelmassa hyväksytään kunnan ja kuntakonsernin toiminnan ja talouden tavoitteet. Toiminnallinen tavoite on valtuuston talousarviossa asettama määrärahan käyttötarkoitusta, palvelutuotannon määrää tai laatua tai toiminnan kehittämissuuntaa ohjaava tavoite. Toiminnalliset tavoitteet asetetaan määrä-, laatu-, taloudellisuus- ym. tavoitteina sen mukaan, mitä eri tehtävissä katsotaan tarkoituksenmukaiseksi ja mahdolliseksi käyttää. Tavoitteet voidaan asettaa joko tunnuslukuina tai myös sanallisesti. Lomakepohjat ovat Y-asemalla Yhteiset/yleiset/TAS/TAS2025/toiminnan tavoitteet. Talousarvion hyväksymisen yhteydessä päätetään siitä, mitkä toiminnalliset tavoitteet ovat sitovia.

Toiminnallisten tavoitteiden toteutumista valvoo tarkastuslautakunta.

Sanalliset tavoitteet

Valtuusto on asettanut strategisen suunnittelun mukaisesti kunnalle strategiset päämäärät ja tavoitteet, joista toimieliimet ja tulosalueet valitsevat ne, joita erityisesti lähtevät noudattamaan.

Toimenpiteitä ja tavoitetasoja määriteltäessä on otettava huomioon strategioiden lisäksi myös kestävään kehitykseen liittyvät ympäristötavoitteet.

Toimiala esittää omat päämääränsä huomioiden samalla valtuuston ja lautakuntien hyväksymät strategiat. Jokaiselle tavoitteelle laaditaan toimenpiteet ja tavoitetasot. Tavoitetasojen tulee olla sellaisia, että niitä voidaan arvioida ja mitata.

Perustelut

- Lyhyt kuvaus ko. toiminnan keskeisistä tunnusluvuista ja volyymista (esimerkiksi oppilasmäärä, kävijämäärä, rakennusten kerrosala, kuutiomäärä, siivousala m², pumpattava vesikuutiomäärä, ylläpidettävän ka-tuverkon, yksityisteiden pituus jne.).
- Selostus siitä, mitä talousarviovuoden ja suunnitteluvuosien aikana aiotaan tehdä tavoitetasoon pääsemiseksi.
- Tässä kohtaa perustellaan esimerkiksi toiminnan vaatimat muutokset määrärahatarpeeseen, minkä vuoksi jne.

Erityisesti tulomäärärahat ja tuloperusteet tulee perustella, jotta niiden realistisuus voidaan taata tulojen kertymisen osalta. Tässä kohtaa esitetään kaikki lisäinfo, mitä toimintojen suhteen on tarvetta esittää. Lähtökohtana on oltava, että yksittäinen valtuutettu saa sen tarvittavan informaation, mitä esimerkiksi määrärahan arviointi edellyttää.

Perustelut on oltava suhteellisen tiiviissä muodossa, mutta kuitenkin kaikki oleellinen on tuotava esiin.

Toimintojen muutososassa lautakuntatasolla toimielimet esittelevät entiseen tapaan ja tyyliin toiminnassa tulevat muutokset yleisellä tasolla.

Tavoitteita asetettaessa talouden näkökulma tulee talouden kiristyessä korostumaan. Tämän vuoksi kaikkien on esitettävä mittareina ainakin:

Henkilöstömäärä	TP2023	TA2024	TA2025	TS2026	TS2027
Henkilöstömenot, €/asukas					
Toimintakulut, €/asukas					
Toimintakate/asukas					

Lisäksi voidaan esittää muita mittareita: esim. hiihtolatuja km, kunnossapidettävät kerrosalat, valmistetut ateriamäärät, siivottavat pinta-ala m², rakennusluvut

Asukaslukuna käytetään seuraavia lukuja, jotta tunnuslukujen vertausluvut asukasta kohti saadaan yhteismitalliseksi:

Väestö ikäryhmittäin 31.12.	2022	2023	2024**	2025**	2026**	2027**
0 - 18 vuotiaat	963	896	861	839	814	795
Muutos %	-3,2	-7,0	-3,9	-2,5	-2,9	-2,3
19 - 64 vuotiaat	3 452	3 296	3 189	3 081	2 977	2 877
Muutos %	-3,8	-4,5	-3,2	-3,4	-3,4	-3,3
+ 65 vuotiaat	2 952	2 980	2 994	3 001	3 012	3 018
Muutos %	0,9	0,9	0,5	0,2	0,4	0,2
Asukasluku vuoden lopussa	7 367	7 172	7 044	6 921	6 803	6 690
Muutos %	-1,9	-2,6	-1,8	-1,8	-1,7	-1,7

Lähde: Kuntaliiton veroennustekehikko 15.8.2024

TALouden RAAMIT VUODELLE 2025

Raami

Vuoden 2025 raamia laadittaessa toimintatuotot on arvioitu kuntatasolla hieman korkeammiksi, kuin vuoden 2024 talousarviossa perustuen osin vuoden 2023 tilinpäätöksen toteutumatietoihin ja vuoden 2024 tilinpäätösarvioon. Tuottoarvion laskennassa on huomioitu vähennyksenä laadintahetkellä tiedossa olleet suuremmat yksittäiset tuotot (ei jatkuvat/toistuvat) sekä tuottoihin ennakoitavissa olevat suuremmat vähennykset. Henkilöstökuluihin on lisätty 2 % vuoden 2024 talousarvioon nähden, muihin toimintakuluihin ei ole kohdistettu prosentuaalista korotusvarausta.

TE-uudistuksen myötä työllisyyden hoitamisen toimintayksikkö siirretään lähtökohtaisesti hallintopalveluista elinvoimapalveluihin. Ohjetta laadittaessa asian valmistelu ja käytännön toteutukseen liittyvien asioiden selvittäminen on vielä kesken. Uudistuksen myötä myös yksikön nimi vaihtuu työllisyyspalveluiksi.

Palkat

KT, JAU ja JUKO sopivat erillissopimuksella kunta-alan uusista virka- ja työehtosopimuksista sopimuskaudelle 1.5.2022-30.4.2025. Sopimuskauden päättyessä vuonna 2025 ei vielä ole tietoa tulevista palkankorotuksista tai niiden kustannusvaikutuksista. Talousarviovuodelle 2025 on huomioitu 2 %:n korotusvaraus.

Palkkaperusteinen eläkemaksu 2025	Prosenttia palkoista
Suomussalmen kunta, arvio, Keva 24.4.2024	
Työansiopohjainen eläkemaksu (kaikilla työnantajilla sama, sisältää työntekijän eläkemaksun)	23,50
Työkyvyttömyyseläkemaksu	0,80
Yhteensä	24,30

Työntekijän eläkemaksu 2025	Prosenttia palkoista
Työntekijän eläkemaksu alle 53-vuotiailla ja 63 vuotta täyttäneillä	7,15
Työntekijän eläkemaksu 53-62-vuotiailla	8,65

Taloudellisen tuen kustannusten Keva arvioi vuonna 2025 olevan noin 0,030 % taloudellisen tuen alaisista palkoista.

Eläkemenoperusteinen maksu poistui vuoden 2023 alussa ja korvaantui tasausmaksulla, joka jaetaan kuntien ja hyvinvointialueiden osuuksiin. Valtiovarainministeriö vahvistaa tasausmaksun kokonaismäärän vuosittain Kevan valtuutettujen esityksestä. Vuonna 2025 tasausmaksun arvioitu määrä on 0,445 milj. euroa. Lopullinen tasausmaksu vuodelle 2025 vahvistetaan joulukuussa 2024. (Keva 15.5.2024)

Muut menot

Vakuutusmaksut on kilpailutettu kesän 2024 aikana ja päätökset asiassa tehdään kunnanhallituksessa 10.9.2024. Päätöksistä ja niiden vaikutuksista tiedotetaan erikseen syksyn aikana, jotta ne voidaan huomioida päivittyvien tietoin toiminnan suunnittelussa.

Kunnan omavastuuosuuden alittavat kustannukset on jatkossakin tarkoitus kattaa erillisen ohjeistuksen mukaisesti vahinkorahastosta. Kukin toimiala maksaa omista määrärahoistaan alle 200 euron korvaukset.

Mahdolliset menojen jaksotukset tehdään keskitetysti kirjanpidossa.

Kustannuslaskennalliset erät kuten laskennalliset poistot, vyörytyserät ja arvonnlisävero eivät kuulu varsinaisiin määrärahoihin, mutta ne tulee ottaa talousarviossa mahdollisuuksien mukaan huomioon. Laskennallisia eriä tarvitaan kustannuslaskennassa mm. hinnoittelun ja taloudellisuuslaskennan takia.

Verotulot 2022–2027

	2022	2023	2024**	2025**	2026**	2027**
Kunnallisvero	22 851	11 256	11 125	11 273	11 660	11 745
Muutos %	3,2	-50,7	-1,2	1,3	3,4	0,7
Yhteisövero	4 501	2 442	1 891	1 865	1 961	2 068
Muutos %	-1,7	-45,8	-22,5	-1,4	5,1	5,5
Kiinteistövero	3 472	3 591	3 746	3 729	3 729	3 729
Muutos %	6,1	3,4	4,3	-0,4	0,0	0,0
Verotuloksi kirjattava	30 823	17 289	16 762	16 867	17 350	17 542
Muutos %	2,8	-43,9	-3,0	0,6	2,9	1,1

Lähde: Kuntaliiton veroennustekehikko 15.8.2024.

Kuntaliitto julkaisee päivitetyn veroennustekehikon syyskuun 2024 aikana.

Valtionosuudet 2022-2025

	TP2022	TP2023	TA2024	TA2025
Valtionosuudet	35 346	7 493	8 303	8 680
Muutos	1 759	-27 854	811	377
Muutos%	5,24	-78,80	10,82	4,54

Valtiovarainministeriö julkaisee päivitetyt ennakkolliset valtionosuuslaskelmat syyskuun 2024 aikana.

Sisäiset erät ja poistot

Talousarviomäärärahoissa sisäiset erät huomioidaan entiseen malliin ja ne ovat sitovia tältä osin. Mikäli toimiala esittää toimintojensa yksikkökustannuksia, esimerkiksi asukasta, oppilasta jne. kohti – on tällöin huomiotava myös sisäiset erät. Mikäli näitä ei ole huomioitu, on tämä tuotava esiin, jotta vertailulaskelmat olisivat verrannollisia eri vuosiin.

Toimialat neuvottelevat sisäisten palvelujen tarpeet ja laskutusperusteet. Kiinteistöjen sisäiset vuokra-arvot teknisessä toimessa laskee kiinteistöpäällikkö Niko Vesterlund sekä ruokahuollon ja siivouskustannusten sisäiset korvaukset ruokapalvelupäällikkö Merja Heikkinen. He ilmoittavat tiedot Maija Kyllöselle, joka syöttää ko. menoerät taloussuunnitelmaan. Toimialat eivät siis itse syötä menopuolen sisäisiä eriä näiltä osin.

Mikäli toimialoilla on muita sisäisiä ostoja ja myyntejä, on niistä sovittava ”ostajan ja myyjän” välillä, ja taloussuunnitelmaan kirjataan sovitun suuruinen sisäinen meno ja tulo samansuuruisena eränä. Tässäkin tapauksessa sisäiset menot ja tulot on ilmoitettava Maija Kyllöselle.

Poistot eivät ole määrärahoja toimialoille (eivät sitovia) eikä niitä lueta toimintakatteeseen. Poistot pannaan näkyviin toimialan toimintasuunnitelmassa vasta toimintakatteen jälkeen.

Maksut ja taksat

Maksuihin ja taksoihin tehdään mahdollisuuksien mukaan ainakin kustannustason nousua vastaavat korotukset.

Projektit

Toimialat sisällyttävät projektien meno- ja tulomäärärahat bruttomääräisinä omalle tulosalueelle. Projektien määrärahojen arvioinnissa on oltava erityisen huolellinen. Erityisesti tuloperusteiden on oltava projektipäästösten mukaisia ja ne on jaksotettava oikein suunnitteluvuosille. Projekteista on annettava lyhyt kuvaus ao. tulosalueen taloussuunnitelmassa Perustelut-kohdassa. Projektien osalta on täytettävä erillinen liitelomake, jolla samalla seurataan projektien toteuttamista ja määrärahojen käyttöä. Lomake toimii samalla projektien seurantaluettelona, kuten sisäisen valvonnan ohjeistus edellyttää. Pelkkä nettomääräraha ei riitä silloinkaan, kun projektit ovat kunnan hallinnoimia.

Projektit tulee kuvata myös määrärahoineen toimialan toimintaa koskevassa osassa.

Tilivelvollisen/vastuuhenkilön merkitseminen

Taloussuunnitelmaan tulee merkitä tulosaluetason vastuuhenkilön nimi, tehtäväasema ja puhelinnumero.

Taloussuunnitelman määrärahat

Taloussuunnitelmaan tulee suunnitella huolellisesti myös vuosien 2026–2027 määrärahat. Toimialoille on annettu raami myös toimintakatteen osalta vuosille 2026–2027, mutta lisäksi tulee huomioida talouden taseapainottamistarve.

Talousarvion laatiminen

Jokainen toimiala tarkistaa ja syöttää kustannuspaikoittain määrärahat taloussuunnitteluohjelmistoon itse (tarvittaessa Maija Kyllönen neuvoo ja auttaa). Talousarvio laaditaan Clausion FPM Talsu -ohjelmaan.

INVESTOINTIOSA

Investointimenoja eli pysyvien vastaavien menoja ovat erät, jotka on tarkoitettu tuottamaan tuloa jatkuvasti useana tilikautena. Investointimenoksi sisällytetään hankinnasta ja valmistuksesta aiheutuvat menot, jotka edeltävät käyttöä (hyödyke käyttövalmiiksi käyttöpaikalle).

Hankinnat lasketaan investoinneiksi, kun kokonaishankintahinta on suurempi kuin 10 000 euroa ja hankinnan taloudellinen pitoaika on vähintään kolme vuotta. Käyttömenoksi lasketaan kaikki hankinnat, jotka ovat alle 10 000 euroa (budjetoidaan kalustotileille).

Investointimenoja ei ole

- 1) Menot, jotka ovat luonteeltaan lyhytvaikutteisia tai rinnastetaan niihin
 - erilaiset pakolliset ympäristövelvoitteiden aiheuttamat menot, kaatopaikkojen maisemointi
 - vahinkojen korjaaminen
 - tarpeen mukaan toteutettavat korjaustyöt, jotka ylläpitävät käyttömahdollisuuksia
 - purkamismenot
- 2) Hyödykkeen käyttöaikaan kohdistuvat menot
 - laitteen tai ohjelmiston käyttöönottokoulutus
 - kuluvat tarvikkeet ja varaosat
- 3) Investointia edeltävät selvitykset
 - investointivaihtoehtojen, toteutustapojen tai sijoituspaikkojen kartoittaminen
 - kuntakartoitukset, sisäilmatutkimukset jne.
- 4) Investoinnin toteutusaikana syntyvät muut menot
 - väistötilojen menot, ylimääräiset kuljetusmenot jne.

Ensikertainen kalustamisen hankintoja voidaan aktivoida taseeseen, vaikka yksittäisen hankinnan arvo jäisi alle pienhankintarajan. Suuri määrä pienhankintoja kerralla voi vääristää yksittäisen toimintayksikön käyttötaloutta. Ensikertaisen kalustamisen määrän yksittäisessä kohteessa tulee kuitenkin ylittää pienhankintaraja. Ensikertaisen kalustamisen tulee liittyä uuden yksikön, ryhmän, toiminnon tms. aloittamiseen eli samalta vuodelta tulee löytyä investointimääräraha rakentamiseen tai peruskorjaukseen. Täydentäviä hankintoja ei koskaan voi pitää ensikertaisena kalustamisena.

Investoinneista tehdään hankesuunnitelma, josta tulee ilmetä hankkeen kokonaiskustannusarvio sekä esitys hankkeen määrärahatarpeesta vuosittain. Mikäli hanke on jo aloitettu ja se jatkuu tulevana vuosina, on jo käytetyistä määrärahoista tehtävä selvitys. Määrärahan tarve arvioidaan ja tarkistetaan vuosittain. Investoinnit tulee perustella perusteluosassa. Tuloperusteet on perusteltava (millä perusteella tuloarvio määräytyy, onko esimerkiksi valtionosuus harkinnanvarainen ja mikä sen todennäköisyys on saada esitetyn suuruisena). Investoinnin osalta on pantava näkyviin tarkemmat tiedot. Esimerkiksi rakennushankkeissa kerrosala, tilavuus jne., sekä laskettava yksikkökustannukset hankkeelle €/kerros-m² tai €/m³.

Investointien määrärahat talousarviossa ovat arvonlisäverottomia lukuun ottamatta sitovalla sopimuksella myyntiin rakennettavien hankkeiden määrärahoja. Kustannusarviot laaditaan arvonlisäverollisina. Selvyyden vuoksi investointihankkeissa määrärahoja tai kustannusarvioita esitettäessä on syytä käyttää alv 0 % tai alv 25,5 %, jottei pääse syntymään virhepäätelmiä. Myyntitarkoituksella rakennettavat teollisuushallien määrärahat sisältävät myös alv-osuuden, koska myyntiin rakennettavista halleista ei voi vähentää alv-osuutta.

Hankesuunnitelmat tulee tehdä yhteistyössä teknisten palveluiden kanssa. Lisäksi on esitettävä laskelma hankkeen vaikutuksista käyttötalousmenoihin. Investointiesitykset ja määrärahan tarpeet on arvioitava myös suunnitteluvuosille 2026–2027.

Tekninen toimi huolehtii (yhteistyössä ao. toimialan kanssa) talonrakennushankkeiden ja julkisen käyttöomaisuuden investointihankkeiden esittämisestä talousarvioon.

Investointimäärärahat syötetään taloussuunnitteluohjelmaan. Investoinnit laaditaan excel- taulukkona.

Talousarviosuosituksessa edellytetään, että investointiosassa esitetään esimerkiksi,

- tavoitellaanko investoinnilla palvelutuotannon määrän lisäystä, palvelukyvyn parantamista vai tuotannon tehostamista.
- onko kysymyksessä uus-, laajennus- vai korvausinvestointi.
- monivuotisista hankkeista hyväksytty kustannusarvio ja sitä aiempina vuosina käytetty rahamäärä.
- vaikutukset käyttökustannuksiin.
- tuloarvioihin rahoitustuotot ja perusteet siitä, miten rahoitusosuudet laskettu.
- rakennettavan kohteen teknisiä tietoja, esimerkiksi rakennuksen kerrosala-ala, tilavuus ja yksikköhinnat, montako metriä rakennettavaa vesijohtoa, tietä jne.

TYTÄRYHTIÖT

Kunnan omistamien tytäryhtiöiden on esitettävä myös keskeiset taloutta ja toimintaa kokevat arviot ja suunnitelmat, jotka liitetään kunnan taloussuunnitelmaan tiedoksi valtuustolle. **Myös tytäryhtiöiden on sopeutettava taloutensa ja toimintansa tulokehitystä vastaavaksi.**

AIKATAULU

Pvm.	käsittely	lista lähtee
ma 2.9.	valtuustoseminaari	
ti 10.9.	laadintaohje ja raami kunnanhallituksessa	to 5.9.2024
ke 11.9.	laadintaohje ja raami toimialoille	
pe 11.10.	lautakuntien talousarvioesitykset palautettava	
pe 18.10.	tytäryhtiöiden talousarvioesitykset palautettava	
ti 22.10.	kunnanhallitus: * kunnanhallituksen toimialan talousarvioesitys * veroprosenttiesitykset	to 17.10.2024
ma 4.11.	talousarvioesitysten yhteenveto	
ma 11.11.	valtuusto: * veroprosentit	ke 6.11.2024
ti 12.11.	kunnanhallitus: * tytäryhtiöiden talousarvioesitykset * talousarvion 1. käsittely	to 7.11.2024
ti 19.11.	kunnanhallitus: * talousarvion 2. käsittely	to 14.11.2024
ma 2.12.	valtuusto: * talousarvion hyväksyminen	ke 27.11.2024
joulukuu	talousarvioinfo työntekijäjärjestöille ja lehdistölle	
tammikuu	talousarvion täytäntöönpano-ohjeet	

Lisätietoja antavat talouspäälikkö Paula Seppänen ja toimistos sihteeri Maija Kyllönen.